

Список використаних джерел

1. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 р. № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20>
2. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. № 132/94-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/en/132/94-вр>
3. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. в ред. Закону від 8 лютого 2006 р. № 3404-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3404-15>
4. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. № 213/95-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/213/95-вр>
5. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 р. в ред. Закону від 21 червня 2001 р. № 2556-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2556-14>
6. Про управління відходами: Закон України від 20 червня 2022 р. № 2320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20>
7. Заєць О. І. Розвиток сучасної правничої думки про право власності на природні ресурси та комплекси в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Юрид.науки. 2005. Вип.63. С. 9–13.

УДК 349.6:349.4

orcid 0000-0002-1511-3847

ВИДІЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ЕКОЛОГІЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Лисяк Олександр Іванович,

доцент кафедри правового регулювання економіки

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

кандидат юридичних наук, доцент

e-mail: alexiv1923@gmail.com

Врахування екологічних норм чинного законодавства України при виділенні земель сільськогосподарського призначення суб'єктам господарювання та розробка шляхів удосконалення правового регулювання недопущення нецільового використання суб'єктами господарювання цих земель є вкрай актуальним в рамках здійснення земельної реформи, особливо, зважаючи на той факт, що сільськогосподарська діяльність значною мірою впливає на навколишнє середовище та призводить до його забруднення, зокрема, втрату біорізноманіття, забруднення вод, негативно впливає на самі землі, спричиняючи ерозії та в подальшому деградації ґрунтів і, як наслідок, створюючи продовольчу небезпеку.

Основними проблемами при передачі земель сільськогосподарського призначення у власність чи користування суб'єктів господарювання є недотримання або неврахування екологічних вимог. Найчастіше при виділенні земельних ділянок недооцінюється небезпека нецільового використання земель сільськогосподарського призначення суб'єктами господарювання та нехтуються наслідки, до яких призводить таке використання.

«Моніторинг стану земельних ресурсів також залишається на недостатньому рівні. Відсутність ефективних механізмів моніторингу та оцінки стану земель ускладнює прийняття обґрунтованих рішень щодо їх використання та охорони. Це призводить до нераціонального використання земель, зокрема до їх перевантаження та деградації. Крім того, недостатня участь громадськості у процесах прийняття рішень щодо управління земельними ресурсами обмежує можливості для врахування місцевих інтересів та потреб» [1, с. 8].

Однією з головних проблем також є недостатня підтримка державою суб'єктів господарювання, зокрема, щодо відновлення родючості ґрунтів. Враховуючи значення сільськогосподарських земель для продовольчої безпеки та економіки України, заходи з охорони земель та відтворення родючості ґрунтів залишаються без достатньої уваги.

З урахуванням вищевказаного, важливим та актуальним під час проведення земельної реформи є врахування екологічних аспектів при виділенні земель сільськогосподарського призначення суб'єктам господарювання, зокрема, вирішення проблеми недосконалості механізмів контролю за дотриманням екологічних вимог під час виділення та використання земель, а також врахування практики міжнародного досвіду екологічних стандартів у сільському господарстві.

Дослідження питань відповідності правових норм екологічного законодавства та норм земельного законодавства, зокрема, тих, що регулюють питання виділення земельних ділянок сільськогосподарського призначення суб'єктам господарювання, дозволить визначити проблеми нецільового використання земельних ресурсів, відсутності дієвих інструментів запобігання деградації земельних ресурсів під час їх надання у власність чи користування, неефективності оцінки впливу на довкілля.

Згідно зі статтею 1 Земельного кодексу України, земля в Україні є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [2].

Основними нормативними актами, які визначають вимоги дотримання екологічних норм при виділенні земель сільськогосподарського призначення є Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 № 962-IV, Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 № 2059-VIII, Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19.06.2003 № 963-IV та деякі інші.

Проте ці нормативні акти є надто загальними та не деталізують екологічні аспекти саме при передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, зокрема, суб'єктам господарювання, якими ці земельні ділянки експлуатуються з великим навантаженням, враховуючи що землі є засобом здійснення господарської діяльності цих суб'єктів. Діючі на сьогоднішній день норми, зокрема, наприклад, постанова Ради Міністрів Української РСР від 12.09.1960 № 1541 «Про заходи по охороні ґрунтів і захисних лісонасаджень на території Української РСР», наказ Мінекобезпеки України від 27.10.1997 № 171 «Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої

забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства» та деякі інші є вже застарілими та значною мірою не враховують сучасні виклики у сфері сільського господарства.

Це створює проблеми у правозастосуванні та може сприяти порушенню екологічних норм.

До того ж відсутність чітких механізмів екологічного контролю при виділенні земельних ділянок, недосконалість процедур оцінки екологічних ризиків, а також низький рівень інтеграції екологічних стандартів у земельну політику є основними проблемами при виділенні земельних ділянок сільськогосподарського призначення суб'єктам господарювання.

Недостатньо розвиненими є державні програми підтримки відновлення родючості ґрунтів, що призводить до відсутності зацікавленості суб'єктів господарювання у впровадженні заходів запобігання подальшому виснаженню земельних ресурсів.

Зважаючи на вказане, впливає цілком обґрунтована необхідність удосконалення законодавства щодо врахування екологічних вимог при виділенні земельних ділянок суб'єктам господарювання, посилення контролю за їх дотриманням та розширення державних програм підтримки відновлення родючості ґрунтів. Необхідність впровадження ефективних механізмів сприятиме створенню більш ефективної системи землекористування в Україні.

Доцільно також звернути увагу на наявні проблеми у суб'єктів господарювання при виробництві тієї чи іншої сільськогосподарської продукції та її переробки.

Наприклад, сільськогосподарське підприємство використовує мінеральні добрива та пестициди для підвищення врожайності. Через надмірне або неправильне внесення цих речовин, а також відсутність належного контролю за їх використанням, відбувається забруднення ґрунтів нітратами, фосфатами та токсичними залишками пестицидів. Дощові води вимивають ці речовини, що призводить до потрапляння забрудників у підземні води та річки.

Для можливості вирішення існуючих проблем та зацікавленості у їх вирішенні суб'єктів господарювання варто розробити та впровадити державні програми або програми із залученням іноземних інвесторів по мінімізації екологічних ризиків, пов'язаних із виробництвом та переробкою сільськогосподарської продукції. Це сприятиме раціональному землекористуванню, підвищенню ефективності агровиробництва та забезпеченню екологічної безпеки.

Важливими аспектами є прийняття відповідних державних програм з метою відновлення сільськогосподарських земель як заходів заохочення суб'єктів господарювання до впровадження системи технологічних рішень відновлення родючості ґрунтів.

Необхідно також приділити увагу посиленню контролю за використанням сільськогосподарських земель суб'єктами господарювання з метою уникнення та запобігання їх виснаженню. Особливо це стосується орендованих земельних ділянок, де суб'єкти господарювання не зацікавлені у збереженні їх як об'єкта власності.

Список використаних джерел

1. Кравчук І., Ахметов І. Удосконалення державного регулювання раціонального використання земельних ресурсів. [Електронний ресурс]: Актуальні проблеми економіки. № 5 (275). 2024. 161-168. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/05/5.24._topic_Iryna-Kravchuk-Illias-Akhmetov-161-168.pdf
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

УДК 349.6

orcid 0000-0003-3299-7936

ЕКОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В ІННОВАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Савчук Олена Олександрівна,

доцент кафедри екологічного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

кандидат юридичних наук, доцент

e-mail: o.o.savchuk@nlu.edu.ua

Інноваційний шлях розвитку завжди розглядається як важливий фактор підвищення конкурентоспроможності економіки держави на шляху розвитку національної інноваційної системи [1, с. 15], а також як один з векторів збереження довкілля [2, с. 246].

Національна інноваційна система, з одного боку, є генератором нових знань та виконує трансформаційну функцію – забезпечує їх доведення до стану інноваційних продуктів та інновацій, а з другого, – нею самостійно визначаються напрямки інноваційних процесів, активність і результативність інноваційної діяльності суб'єктів господарювання [3, с. 4].

Невід'ємною частиною національної інноваційної системи є дослідження і розробки, які створюють технологічну базу для подальших інновацій. Більше того, дослідження взаємодії з інноваційною інфраструктурою для забезпечення використання і охорони довкілля вказує на важливість розбудови та ефективного управління такою інфраструктурою для досягнення сталого розвитку. Взаємодія з інноваційними технологіями та підходами сприяє зменшенню негативного впливу на навколишнє природне середовище, оптимізації використання природних ресурсів та підвищенню рівня екологічної сталості. Шляхи впровадження інновацій включають розробку нових екологічно чистих технологій, розвиток ефективних систем управління відходами та створення механізмів для стимулювання інновацій у даній царині.

Результати наукового аналізу відносин на інноваційному ринку для забезпечення використання і охорони довкілля свідчать про те, що взаємодія між учасниками цього ринку визначається ефективністю та сталістю інноваційних процесів у вирішенні екологічних проблем. Взаємодія між бізнесом,